

**МІЖПРЕДМЕТНІ ЗВ'ЯЗКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПАТОМОРФОЛОГІЇ ТА СУДОВОЇ
МЕДИЦИНИ СТУДЕНТАМИ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Михайлюк І.О., Козань Н.М., Волошинович В.М.
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»

**МЕЖДУПРЕДМЕТНЫЕ СВЯЗИ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ПАТОМОРФОЛОГИИ И СУДЕБНОЙ
МЕДИЦИНЫ СТУДЕНТАМИ МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА ВЫСШИХ
МЕДИЦИНСКИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ**

Михайлюк И.А., Козань Н.Н., Волошинович В.М.
ГВУЗ «Ивано-Франковский национальный медицинский университет»

**INTERDISCIPLINARY CONNECTIONS OF STUDYING PATHOMORPHOLOGY AND
FORENSIC MEDICINE BY STUDENTS OF MEDICAL DEPARTMENT OF HIGHER MEDICAL
EDUCATIONAL ESTABLISHMENT**

Mykhailiuk I.O., Kozan N.M., Voloshynovych V.M.
SHHE "Ivano-Frankivsk National Medical University"

Резюме. У роботі викладено сучасні погляди на міждисциплінарну інтеграцію в процесі вивчення таких клінічних дисциплін, як судова медицина та патоморфологія. Розглянуто основні напрямки міждисциплінарної інтеграції, її форми та засоби проведення, висвітлено роль знань та умінь у процесі міждисциплінарної інтеграції.

Ключові слова: патоморфологія, судова медицина, міжпредметні зв'язки.

Резюме. В работе изложены современные взгляды на междисциплинарную интеграцию в процессе изучения таких клинических дисциплин, как патоморфология и судебная медицина. Рассмотрены основные направления междисциплинарной интеграции, ее формы и средства проведения; отображена роль знаний и умений в процессе междисциплинарной интеграции.

Ключевые слова: патоморфология, судебная медицина, междисциплинарная интеграция.

Summary. This paper presents current views on interdisciplinary integration in the study of clinical disciplines such as forensic medicine and pathomorphology. Main trends interdisciplinary integration, the forms and means of conducting the role of knowledge and skills in the interdisciplinary integration.

Keywords: pathomorphology, forensic medicine, interdisciplinary connections.

Для сучасної науки характерним є посилення взаємозв'язків між великою кількістю різноманітних галузей, інтегративних тенденцій у розвитку кожної з них. Інтеграція охоплює чітко відокремлені одна від одної науки і означає процес пов'язаний з підпорядкуванням окремих наук, що виділяються, цілісній структурі концептуального каркасу висхідного знання. В той же час, інтеграція виявляється результатом зближення раніше незалежних наук і сприяє міжнауковим взаємодіям, формуванню інтегративних наук (наприклад, кібернетики, біохімії, молекулярної біології) [1]. Сучасні концепції реалізації міждисциплінарних зв'язків свідчать, що вони відображають міжнаукові зв'язки в змісті й методах навчання гуманітарних і природничих дисциплін. Вважається, що міжнаукові взаємодії виникають під час: 1) комплексного вивчення різними науками одного й того самого об'єкта (проблеми); 2) використання методів однієї науки іншими для вивчення різних об'єктів; 3) використання різними науками однієї й тієї самої теорії для вивчення різних об'єктів.

Розгляд міждисциплінарних зв'язків з позицій цілісності навчального процесу показує, що вони функціонують на рівні трьох взаємопов'язаних типів: 1) змістово-інформаційних; 2) операційно-діяльнісних; 3) організаційно-методичних.

Реалізація міждисциплінарних зв'язків потребує: 1) узгодження в часі вивчення окремих навчальних предметів, тем; 2) забезпечення наступності і неперервності в розвитку понять; 3) забезпечення єдності в інтерпретації загальнонаукових понять; 4) недопущення дублювання під час формування одних і тим самих понять у процесі вивчення різних предметів; 5) забезпечення єдиного підходу до розкриття однакових класів понять; 6) систематизація й узагальнення понять.

Важливо розрізняти види міждисциплінарних зв'язків за їх функцією у формуванні понять: 1) використання понять,

уже сформованих під час вивчення іншого предмету для формування нових понять; 2) використання понять уже сформованих раніше на заняттях з інших дисциплін під час вивчення даного предмету; 3) подальший розвиток на заняттях з даного предмету поняття формування якого було розпочато в процесі вивчення іншого предмета; 4) систематизація й узагальнення понять, з якими студенти ознайомлюються на заняттях з різних дисциплін [3].

Медицина глибоко диференційована галузь науки. У зв'язку із застосуванням у системі охорони здоров'я новітніх технологій, у сучасній медицині відбувається міждисциплінарна інтеграція та синтез теоретичних, експериментальних та клінічних досліджень, а також досліджень у галузі профілактики. Сучасний лікар повинен володіти системним, діалектичним мисленням, синтезувати знання на різних рівнях вивчення хворого. Тому в системі вищої медичної освіти ідея міждисциплінарної інтеграції, міждисциплінарного комплексного підходу на даний час є найбільш перспективною [5].

У зв'язку з впровадженням у вищих медичних навчальних закладах України Болонської системи навчання змінився і підхід до даного питання [2, 6]. Мова йде про принципово нову організацію навчального процесу, при якій студент-медик вивчають не окремі дисципліни, а окремі органи чи системи організму комплексно. Впровадження системного методу викладання тягне за собою необхідність внести суттєві зміни в організацію навчального процесу, потребує розробки принципово нових інтегрованих навчальних програм, підготовки викладацького складу, що володіє методами системного навчання. Реалізація міжпредметного навчання в представленому вище контексті у вітчизняних медичних вузах є перспективним завданням, оскільки потребує радикальних організаційних, змістових і методичних реформ.

Міжпредметна інтеграція передбачає також інтеграцію

знань та вмінь, отриманих при вивченні різних предметів. Для досягнення цілей міждисциплінарної інтеграції важливою є систематичність та послідовність здійснення цього підходу. Зокрема, сучасні вимоги до постановки навчальних цілей заняття ґрунтуються на диференційованому підході до питань заняття в рівнях засвоєння. З точки зору міждисциплінарної інтеграції, володіння матеріалом забезпечуючих дисциплін передбачає II (репродуктивні знання – студент пам’ятає, розуміє і може самостійно відтворити теоретичний матеріал, а також використати його у вирішенні стандартних, типових задач) та III (власне професійні навички та вміння) рівні засвоєння. Зрозуміло, що значимість одного і того ж питання в професійній діяльності фахівців різних профілів буде різною. Звідси і різниця в плануванні рівнів засвоєння даного питання [4].

При вивченні як патоморфології, так і судової медицини використовується так звана горизонтальна інтеграція, суть якої полягає в тому, що головним елементом є об’єкти майбутньої лікарської діяльності. Цілісний організм людини, його органи та системи в стані норми та патології є тим об’єктом, навколо якого об’єднуються в модулі навчальні дисципліни з метою міждисциплінарної інтеграції. Все це потребує знань та вмінь студентів з попередніх теоретичних (нормальна та патологічна анатомія, гістологія, нормальна та патологічна фізіологія, біохімія, секційний курс, соціальна медицина та ін.) та клінічних (терапія, хірургія, педіатрія) дисциплін. Наприклад, якщо об’єктом вивчення є раптова смерть внаслідок захворювань серцево-судинної системи, то модуль навчальних дисциплін забезпечує взаємопов’язане розкриття її анатомічної, гістологічної будови, фізіологічних функцій, біохімічних процесів, можливих патологій, їх патоморфологічних проявів та ін.

Вивчення патоморфології та судової медицини, відповідно до вимог Болонської системи, відбувається відповідно на III та IV курсі. Тобто має місце передуючий міжпредметний зв’язок [5], і на момент вивчення судової медицини студенти повинні володіти базовими знаннями та вміннями стосовно діагностики та диференціації норми та патологічних змін у різних органах і системах. Ці знання та вміння стануть підґрунтям для вивчення таких змістових модулів, як “Судово-медична експертиза раптової смерті”, “Судово-медична експертиза трупів новонароджених” та “Судово-медична травматологія”. Вони дозволяють студентам медичного факультету інтерпретувати секційні дані, робити висновок про безпосередню та основну причину смерті, про прижиттєвість спричинення ушкоджень, заповнювати “Лікарське свідоцтво про смерть”.

У даному випадку основне завдання міждисциплінарної інтеграції полягає в тому, щоб при вивченні певної теми активізувати і актуалізувати раніше засвоєні знання, навички та вміння, необхідні для її вивчення, враховуючи при цьому інтереси наступних предметів [5].

Міждисциплінарна інтеграція може бути реалізована різними способами: міждисциплінарна лекція, теоретична комплексна бесіда, вирішення задач з широким міждисциплінарним контекстом, використання тестів інтегрованого змісту тощо [4].

Найбільш адекватною формою міждисциплінарної інтеграції на сьогодні є метод формування змістовних зв’язків. Починаючи з базових доклінічних дисциплін, формується цілісне сприйняття даної системи через подачу на лекціях та практичних заняттях інтегрованих понять з акцентом на спільні підходи в вивченні даної системи різними дисциплінами. Міждисциплінарні зв’язки можуть бути однобічними, двосторонніми та багатовекторними, прямими та зворотними. Наприклад, у процесі вивчення такого розділу судової медицини, як “Судово-медична експертиза раптової смерті”, студенти з курсу патоморфології повинні володіти знаннями патоморфологічної картини окремих нозологічних одиниць, що призводять до раптової смерті. Це прямий міждисциплінарний зв’язок. Або, розглядаючи тему “Судово-медичне дослідження трупів новонароджених”, можна перед або після усного розбору матеріалу провести вихідний тестовий контроль щодо тих знань, які студент набув при вивченні патоморфологічних проявів різних нозологічних одиниць у дітей. Це зворотній міждисциплінарний зв’язок.

Таким чином, міжпредметна інтеграція патоморфології та судової медицини є важливою складовою частиною підготовки майбутнього лікаря, оскільки при вивченні судової медицини студент повинен застосовувати знання та вміння, отримані під час вивчення патоморфології.

Література

1. Борин Г. В. Міждисциплінарна інтеграція як засіб підготовки майбутніх фахівців / Г. В. Борин // Вісник Житомирського державного університету – 2011. – Вип. 59. – С. 43-46.
2. Інтеграція навчального процесу – основа ефективності кредитно-модульної системи навчання / П. О. Неруш, О. Г. Родинський, О. В. Мозгунов [та ін.] // Медична освіта – 2008. – №4. – С. 16-17.
3. Коломієць А. М. Міжпредметні зв’язки у контексті проблеми інтеграції / А. М. Коломієць, Д. І. Коломієць // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1999. – № 2. – С. 61-66.
4. Мілерян В. Є. Методичні основи підготовки та проведення навчальних занять в медичних вузах: [методичний посібник] / В. Є. Мілерян. – К.: НМУ, 2004. – 80 с.
5. Сільнич Н. А. Міждисциплінарні та міжпредметні зв’язки у процесі навчання лагінської мови LSP медицини / Н. А. Сільнич, Н. М. Ніколаєва // Медична наука – 2010: всеукр.наук.-практ. конф., 16-17 грудня, 2010 р.: тези доп. – Полтава, 2010. – С. 147-148.
6. Федорчук С.П. Підвищення ефективності вивчення судової медицини при кредитно-модульній системі навчання / С. П. Федорчук, Н. М. Козань, В. М. Волошинович // Буковинський медичний вісник. – 2011. – № 2. – С. 140-144.

Одержано 08.10.2012 року.